

بر آورد تابع تقاضای عسل و تحلیل آن

تهیه کنندگان:

- ۱- فاطمه پاسبان (عضو هیات علمی موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی وزارت جهاد کشاورزی)
- ۲- هادی حسن زاده (پژوهشگر آزاد اقتصادی)

سوم بهمن ماه ۱۳۹۸

طرح مساله

چرا تقاضا و مصرف مهم است؟

برای چی تولید می کنیم؟

مصرف

۱- داخلی (کالای نهایی یا واسطه‌ای)

۲- خارجی (صادرات)

۱- پایداری تولید

۲- خلق درآمد

۳- توسعه فرصت‌های شغلی و کسب و کار

۴- امنیت غذایی

۵- کمک به حفاظت محیط زیست

زنجیره ارزش

یک ابزار تحلیلی

یک راهبرد نو

یک نوع اندیشه
جدید به مسئله

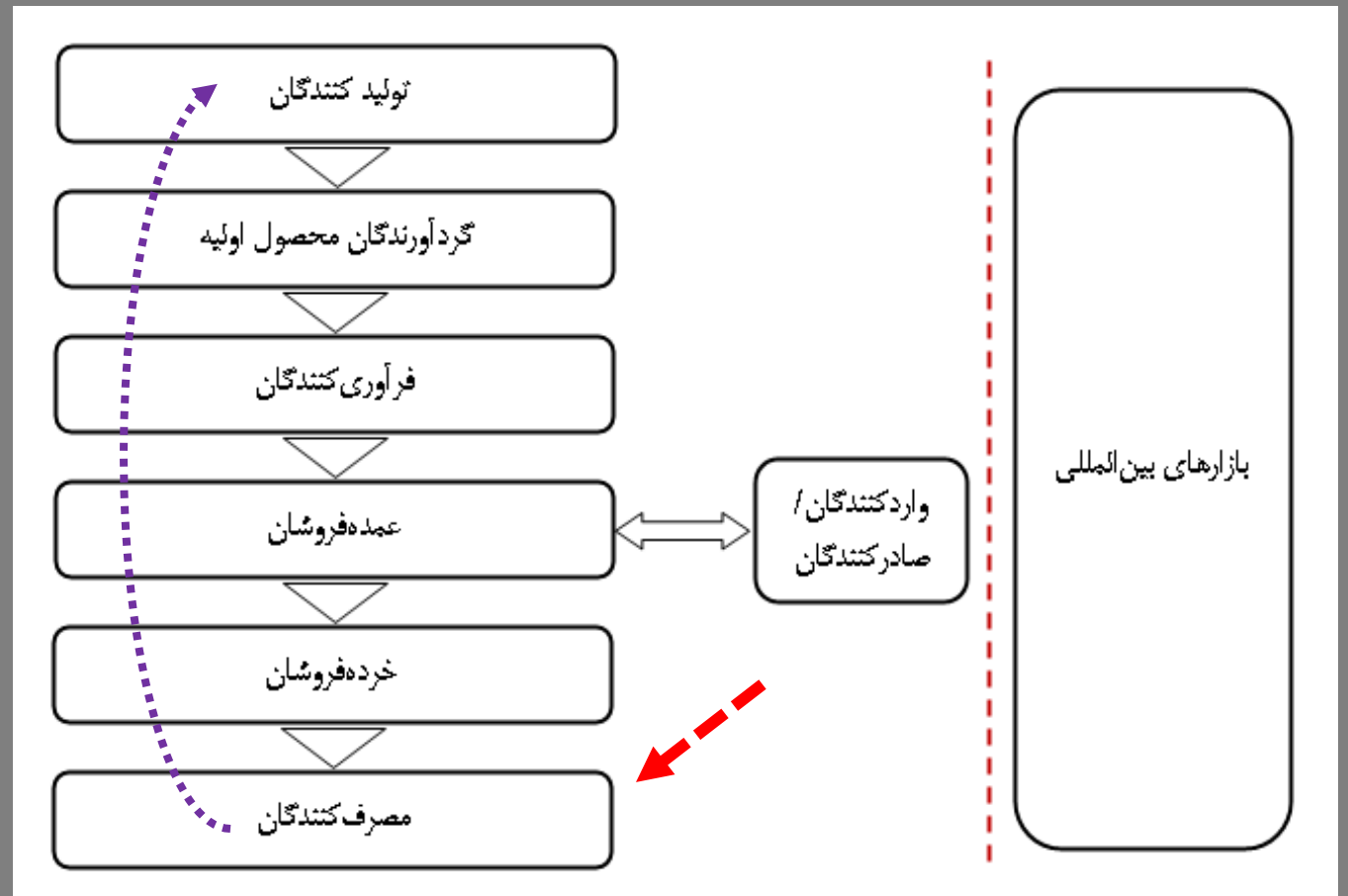
طراحی
راهکارهای
مداخله‌ای

روش نگرش
برای مشکل

موقعی اتفاق می افتد که زنجیره ارزش ساماندهی و قانون مدار شود.

زنجیره ارزش و جایگاه مصرف کنندگان

فائو در گزارش خود در سال ۲۰۱۳ با عنوان تحلیل زنجیره ارزش برای سیاست گذاری، شاکله اصلی یک زنجیره ارزش را به شرح زیر ترسیم می کند:

زنجیره ارزش سلسله فعالیت هایی که یک فعالیت یا شرکت انجام می دهد تا ارزش مورد نظر مشتری را از طریق ارائه محصولات و خدماتی با کیفیت بالا، در زمان مناسب، با قیمت مناسب و در مکان مناسب تامین کند.

در زنجیره ارزش حلقه های گوناگونی وجود دارد که هر حلقه وظایف و اقدامات آن مشخص می باشد. افرادی که این اقدامات را انجام می دهند بازیگر نام دارند.

- ۱- هدف زنجیره ارزش کسب مزیت رقابتی است.
- ۲- زنجیره ارزش فرآیند از سمت مشتری به سمت محصول است.
- ۳- زنجیره ارزش مجموعه فعالیتهایی است که ارزش افزوده ایجاد می کند.

عسل به روایت آمار

سال ۹۷

تولید (تن)	۹۰۴۹۵
سایر تولیدات جانبی (تن)	۱۶۵۵
متوسط عملکرد (کیلوگرم در هر کندو)	۱۰/۷۳
مقدار صادرات (تن)	۱۸۳۷
ارزش هر کیلو عسل صادراتی (تومان)	۳۳۰۸۱
ارزش هر کیلو عسل صادراتی (دلار)	۵/۲
واردات	-
جمعیت کشور (میلیون نفر)	۸۲/۱
خانوار (تعداد)	۲۴/۹
مصرف سرانه هر فرد (کیلوگرم)	۱/۰۸
مصرف سرانه خانوار (کیلوگرم)	۳/۶
نسبت صادرات به تولید	۲

سه کشور اول در حدود ۷۵ درصد صادرات عسل ایران را از آن خود نموده اند. سبد صادراتی شکننده

ایران در سال ۲۰۱۷ در حدود ۳,۷ درصد تولید جهانی عسل را داشته است.

میزان مصرف صنایع فرآوری و مصرف خانگی (به تفکیک گروه سنی) به منظور شناخت تقاضا ضرورت دارد جداگانه مشخص شود.

کشور	تولید (تن)	صادرات (تن)	نسبت صادرات به تولید
چین	۵۵۱	۱۳۳	۲۴
ترکیه	۱۱۴	۶	۶
آرژانتین	۷۶	۷۰	۹۲

ماخذ: ۱- نتایج تفصیلی سرشماری زنبورستانهای کشور در سال ۱۳۹۷
۲- گمرک ایران
۳- فائو

ایران در سال ۲۰۱۷ در حدود ۰,۱۵ درصد میزان صادرات جهانی عسل را داشته است.

کشور	مقدار صادرات (کیلوگرم)	سهم کشور
عراق	۸۶۹۲۶۴	۴۷/۳
آذربایجان	۳۶۵۰۹۵	۱۹/۹
پاکستان	۱۴۵۳۴۷	۷/۹
کویت	۱۱۴۸۷۹	۶/۳
مالزی	۸۹۳۹۲	۴/۹
افغانستان	۷۷۷۵۷	۴/۲
آذربایجان	۶۱۲۹۱	۳/۳
عمان	۵۶۴۱۳	۳/۱
قطر	۲۴۱۱۰	۱/۳
کنیا	۱۲۵۳۶	۰/۷
بحرین	۸۴۷۴	۰/۵
لبنان	۷۵۵۴	۰/۴
اردن	۲۹۱۸	۰/۲
هنگ کنگ	۷۷۵	۰/۰۴
کانادا	۵۴۵	۰/۰۳
دانمارک	۴۰۵	۰/۰۲
ایتالیا	۱۴۶	۰/۰۱
جمهوری عربی سوریه	۱۳۵	۰/۰۱
انگلستان	۱۱۵	۰/۰۱
آلمان	۷۰	۰/۰۰
ویتنام	۶۰	۰/۰۰
آفریقای جنوبی	۶۰	۰/۰۰

مصرف عسل به روایت مرکز آمار ایران

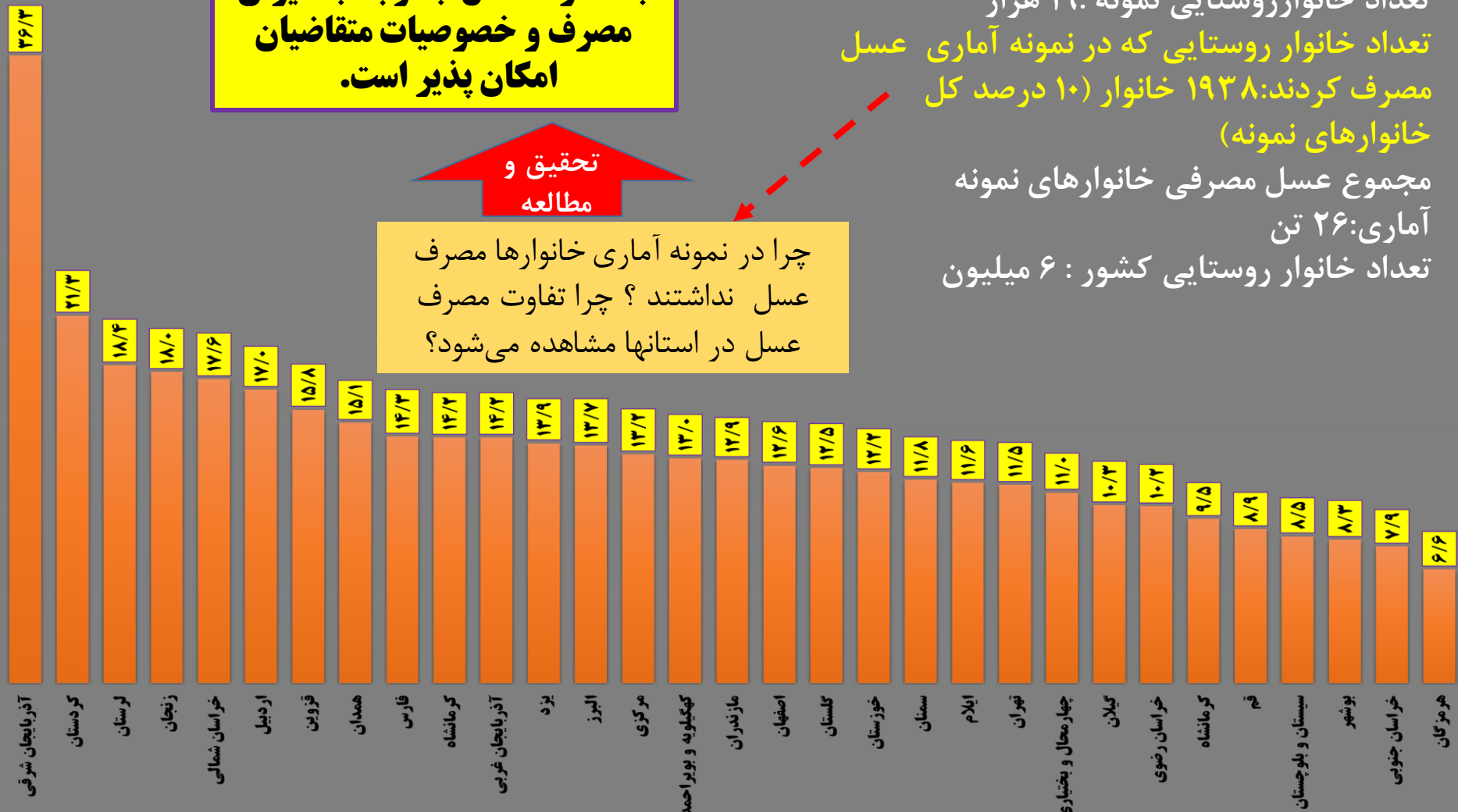
پرسشنامه هزینه و در آمد خانوار سال ۱۳۹۶

استان	تعداد کل خانوارها	تعداد خانوارهای ی که عسل مصرف کردند	درصد خانوارهایی که عسل مصرف کردند از کل خانوارها	مصرف عسل بر حسب استان	مصرف هر خانوار
آذربایجان شرقی	۶۷۷	۶۵	۱۰	۲۳۵۸	۳۶/۳
کردستان	۴۷۲	۲۴	۵	۵۱۰	۲۱/۳
لرستان	۵۸۵	۴۰	۷	۷۳۵	۱۸/۴
زنجان	۵۱۳	۵	۱	۹۰	۱۸/۰
خراسان شمالی	۶۹۴	۴۵	۶	۷۹۲	۱۷/۶
اردبیل	۴۷۹	۶۸	۱۴	۱۱۵۴	۱۷/۰
قزوین	۵۸۶	۴۴	۸	۶۹۶	۱۵/۸
همدان	۵۹۵	۳۲	۵	۴۸۲	۱۵/۱
فارس	۸۰۰	۱۰۰	۱۳	۱۴۲۸	۱۴/۳
کرمانشاه	۶۴۷	۱۰۰	۱۵	۱۴۲۲	۱۴/۲
آذربایجان غربی	۶۳۴	۶۵	۱۰	۹۲۴	۱۴/۲
یزد	۶۱۰	۴۳	۷	۵۹۷	۱۳/۹
البرز	۵۶۴	۱۰۱	۱۸	۱۳۸۸	۱۳/۷
مرکزی	۸۴۸	۱۵۲	۱۸	۲۰۱۴	۱۳/۲
کهگیلویه و بویر احمد	۵۹۴	۵۳	۹	۶۹۰	۱۳/۰
مازندران	۶۰۴	۱۱۳	۱۹	۱۴۶۰	۱۲/۹
اصفهان	۶۴۷	۱۲۵	۱۹	۱۵۷۳	۱۲/۶
گلستان	۶۸۴	۳۳	۵	۴۱۱	۱۲/۵
خوزستان	۷۰۹	۴۱	۶	۵۰۱	۱۲/۲
سمنان	۴۸۲	۷۵	۱۶	۸۸۳	۱۱/۸
ایلام	۵۲۷	۵۵	۱۰	۶۳۸	۱۱/۶
تهران	۴۸۱	۱۰۶	۲۲	۱۲۱۸	۱۱/۵
چهارمحال و بختیاری	۴۸۴	۱۱۵	۲۴	۱۲۶۸	۱۱/۰
گیلان	۶۷۲	۷۷	۱۱	۷۹۴	۱۰/۳
خراسان رضوی	۸۳۱	۶۷	۸	۶۸۷	۱۰/۲
کرمانشاه	۶۰۴	۳۷	۶	۲۵۲	۹/۵
قم	۴۷۶	۶۲	۱۳	۵۵۳	۸/۹
سیستان و بلوچستان	۷۱۹	۶	۱	۵۱	۸/۵
بوشهر	۵۳۱	۳۶	۷	۲۹۹	۸/۳
خراسان جنوبی	۶۹۴	۳۳	۳	۱۸۲	۷/۹
هرمزگان	۸۱۸	۳۰	۴	۱۹۸	۶/۶
جمع	۱۹۲۶۱	۱۹۲۸	۱۰	۲۶۳۴۷	۱۳/۶

برنامه ریزی برای تشویق و ترغیب به مصرف عسل با توجه به میزان مصرف و خصوصیات متقاضیان امکان پذیر است.

تحقیق و مطالعه

چرا در نمونه آماری خانوارها مصرف عسل نداشتند؟ چرا تفاوت مصرف عسل در استانها مشاهده می شود؟

بعد خانوار: ۳,۶
 تعداد خانوار روستایی نمونه: ۱۹ هزار
 تعداد خانوار روستایی که در نمونه آماری عسل مصرف کردند: ۱۹۳۸ خانوار (۱۰ درصد کل خانوارهای نمونه)
 مجموع عسل مصرفی خانوارهای نمونه آماری: ۲۶ تن
 تعداد خانوار روستایی کشور: ۶ میلیون

میانگین مصرف سالیانه یک خانوار روستایی کشور سال ۱۳۹۶ (کیلوگرم)

مصرف عسل به روایت مرکز آمار ایران

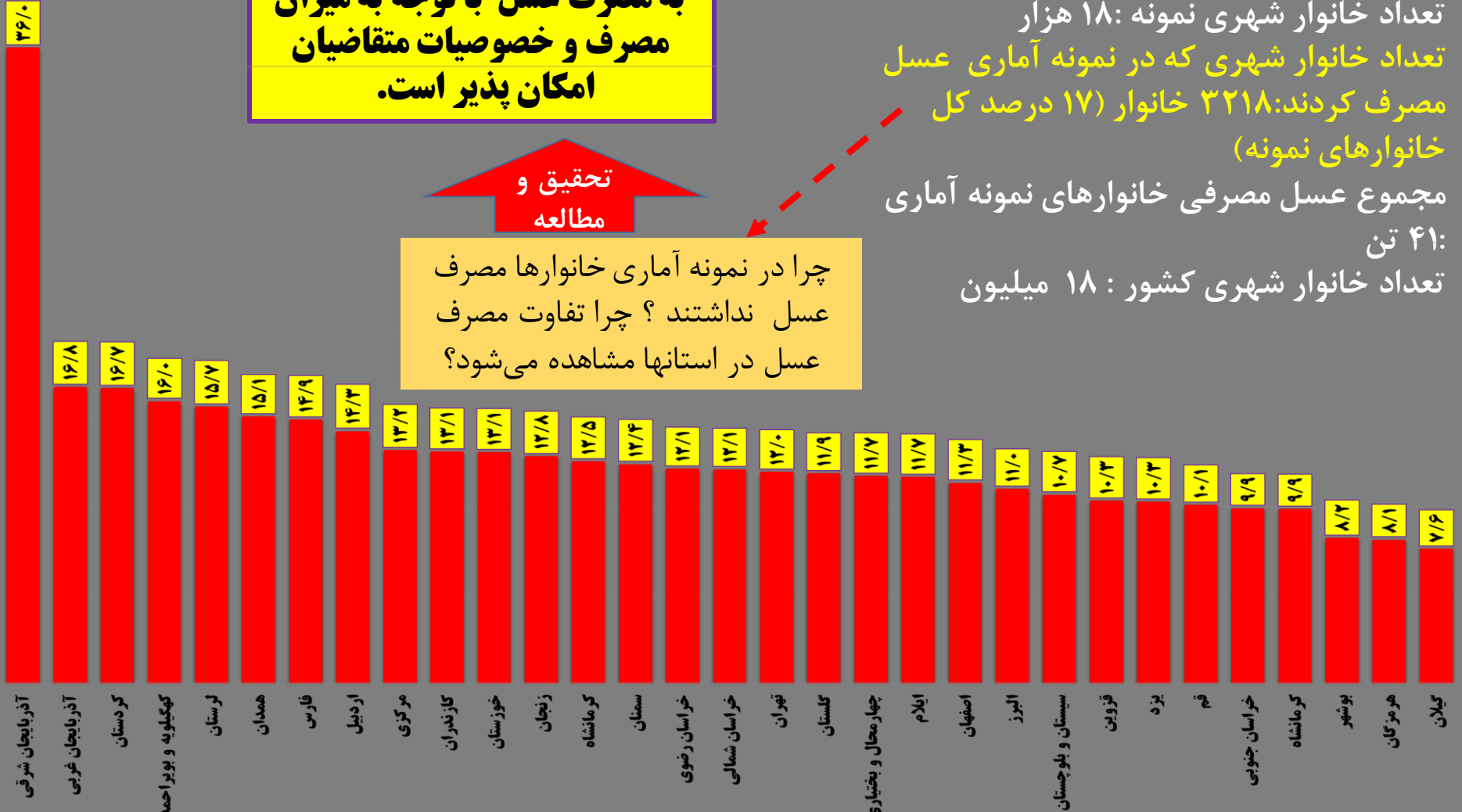
پرسشنامه هزینه و در آمد خانوار سال ۱۳۹۶

استان	تعداد کل خانوارها	تعداد خانوارهای ی که عسل مصرف کردند	درصد خانوارهایی که عسل مصرف کردند از کل خانوارها	مصرف عسل بر حسب استان	مصرف هر خانوار
آذربایجان شرقی	۶۰۳	۷۶	۱۳	۲۷۳۹	۳۶/۰
آذربایجان غربی	۵۲۴	۶۸	۱۳	۱۱۴۰	۱۶/۸
کردستان	۴۰۹	۳۶	۹	۶۰۲	۱۶/۷
کهگیلویه و بویراحمد	۵۳۶	۷۵	۱۴	۱۱۹۷	۱۶/۰
لرستان	۴۸۴	۸۷	۱۸	۱۳۶۲	۱۵/۷
همدان	۶۶۷	۱۰۶	۱۶	۱۶۰۰	۱۵/۱
فارس	۷۰۷	۱۴۵	۲۱	۲۱۶۴	۱۴/۹
اردبیل	۵۶۱	۱۳۴	۲۴	۱۹۱۲	۱۴/۳
مرکزی	۵۹۹	۱۳۲	۲۲	۱۷۴۲	۱۳/۲
کازندران	۵۰۲	۱۱۸	۲۴	۱۵۴۶	۱۳/۱
خوزستان	۶۴۹	۹۳	۱۴	۱۲۱۵	۱۳/۱
زنجان	۶۰۷	۵۱	۸	۶۵۵	۱۲/۸
کرمانشاه	۵۴۱	۸۸	۱۶	۱۱۰۳	۱۲/۵
سمنان	۴۷۷	۱۱۵	۲۴	۱۴۲۴	۱۳/۴
خراسان رضوی	۷۳۶	۱۰۵	۱۴	۱۲۷۵	۱۲/۱
خراسان شمالی	۷۰۰	۱۰۹	۱۶	۱۳۱۸	۱۲/۱
تهران	۱۴۶۷	۴۵۷	۳۱	۵۴۶۳	۱۲/۰
گلستان	۶۶۰	۶۵	۱۰	۷۷۱	۱۱/۹
چهارمحال و بختیاری	۴۴۲	۱۴۰	۳۲	۱۶۴۰	۱۱/۷
ایلام	۴۷۲	۸۵	۱۸	۹۹۱	۱۱/۷
اصفهان	۶۹۸	۲۰۵	۲۹	۲۳۲۳	۱۱/۳
البرز	۴۷۶	۱۲۰	۲۵	۱۳۲۰	۱۱/۰
سیستان و بلوچستان	۶۷۸	۳۲	۵	۳۴۱	۱۰/۷
قزوین	۴۲۰	۳۳	۸	۳۴۰	۱۰/۳
یزد	۶۰۹	۹۷	۱۶	۹۹۶	۱۰/۳
قم	۵۵۰	۱۱۵	۲۱	۱۱۵۹	۱۰/۱
خراسان جنوبی	۶۳۴	۵۴	۹	۵۲۴	۹/۹
کرمانشاه	۵۵۱	۵۹	۱۱	۵۸۱	۹/۹
بوشهر	۵۹۳	۵۶	۹	۴۶۰	۸/۲
هرمزگان	۶۰۷	۵۴	۹	۴۳۷	۸/۱
گیلان	۵۴۲	۱۰۸	۲۰	۸۲۰	۷/۶
جمع	۱۸۷۰۱	۳۲۱۸	۱۷	۴۱۱۷۱	۱۲/۹

برنامه ریزی برای تشویق و ترغیب به مصرف عسل با توجه به میزان مصرف و خصوصیات متقاضیان امکان پذیر است.

تحقیق و مطالعه

چرا در نمونه آماری خانوارها مصرف عسل نداشتند؟ چرا تفاوت مصرف عسل در استانها مشاهده می شود؟

بعد خانوار: ۳,۴۳
 تعداد خانوار شهری نمونه: ۱۸ هزار
 تعداد خانوار شهری که در نمونه آماری عسل مصرف کردند: ۳۲۱۸ خانوار (۱۷ درصد کل خانوارهای نمونه)
 مجموع عسل مصرفی خانوارهای نمونه آماری: ۴۱ تن
 تعداد خانوار شهری کشور: ۱۸ میلیون

میانگین مصرف سالانه یک خانوار شهری کشور سال ۱۳۹۶ (کیلوگرم)

تمایل، توانایی و خواست یک فرد برای خرید یک کالا یا خدمت را تقاضا می‌نامند. تمایل به خودی خود نشان دهنده تقاضا نیست، زیرا علاوه بر آن مصرف کننده باید وجه لازم یا توانایی تحصیل وجه برای تبدیل تمایل خویش به تقاضا را داشته باشد. تقاضا تحت تأثیر عوامل مختلفی همچون سلیقه، قیمت، درآمد، انتظارات، جانشینی و مکملی کالا، سیاستهای دولت و ... قرار می‌گیرد.

کشش قیمتی تقاضا درصد تغییرات مقدار تقاضا را نسبت به تغییر قیمت نشان می‌دهد. کشش قیمتی میزان حساسیت تقاضا را نسبت به قیمت بیان می‌کند.

کشش درآمدی تقاضا مقدار تغییر در تقاضا برای یک کالا نسبت به تغییر در درآمد مصرف کننده را بازگو می‌کند. کشش درآمدی میزان حساسیت تقاضا را نسبت به درآمد نشان می‌دهد. اگر کشش درآمدی بین صفر و یک باشد کالا ضروری و اگر از یک بیشتر باشد کالا لوکس است.

برای برآورد تقاضا از اطلاعات آماری داده‌های خام هزینه و درآمد خانوار روستایی و شهری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۶ استفاده شده است. اطلاعات خام با استفاده از نرم افزار استاتا (STATA) پردازش شده است. تابع تقاضا برآورد (تابعی از قیمت و درآمد) و کشش قیمتی و درآمدی آن تعیین شده است.

بر آورد کشش تقاضا و تحلیل آن

کشش درآمدی تقاضای عسل نشان می‌دهد که با یک درصد تغییر در درآمد خانوارها، ۴.۷ درصد تقاضا برای عسل تغییر می‌یابد. بر اساس کشش درآمدی تقاضا، عسل یک کالای لوکس در سبد مصرفی خانوار است و کالایی است که درصد تغییرات تقاضا برای آن بیش از درصد تغییرات در درآمد است. یعنی با افزایش درآمد، تقاضا برای عسل افزایش می‌یابد اما تغییرات تقاضا بیش از تغییرات درآمد است. با توجه به کشش درآمدی، سیاست‌هایی که به افزایش درآمد خانوار و قدرت درآمدی آنها منجر شود بر افزایش مصرف عسل تاثیر گذار است و برعکس. سیاست‌های کاهش و کنترل تورم، توزیع عادلانه درآمد و سیاست‌های توسعه فرصت‌های شغلی از جمله سیاست‌هایی است که بر درآمد و قدرت خرید خانوار تاثیر گذار بوده که خود بر مصرف عسل تاثیر گذار خواهد بود.

کشش قیمتی تقاضای عسل نشان می‌دهد که با افزایش یک درصد قیمت عسل، تقاضا برای عسل ۳ درصد کاهش می‌یابد. در حقیقت عسل یک کالای با کشش در سبد مصرفی خانوارهای ایرانی است. بدین معنا که درصد تغییر در مقدار تقاضا بزرگتر از درصد تغییر در قیمت است. بنابراین با افزایش قیمت عسل، مصرف عسل کاهش خواهد یافت و این کاهش بیشتر از درصد افزایش قیمت است. با توجه به کشش قیمتی تقاضا، سیاست‌هایی که به کاهش قیمت عسل منجر شود بر افزایش مصرف عسل تاثیر گذار است. سیاست‌های افزایش بهره‌وری، حمایت از تولید و بازیگران زنجیره ارزش (یارانه سبز) و بهبود فضای کسب و کار زنجیره ارزش عسل از جمله سیاست‌هایی است که بر کاهش قیمت عسل تاثیر گذار بوده که خود بر مصرف عسل تاثیر گذار خواهد بود.

برای تقاضای عسل چه باید کرد؟

- ۱- طراحی پایگاه داده‌های عسل و زنبورداران (تولید، مصرف(نهایی و واسطه‌ای)، فروش و عوامل فروش، قیمت و بازار داخلی و خارجی و ...) بر حسب منطقه و نقطه جغرافیایی و روزآمد کردن آن
- ۲- مطالعه و تحقیق در خصوص تقاضا و خصوصیات مصرف کنندگان بر حسب منطقه و کشورهای هدف صادراتی به منظور شناخت تقاضا و نیاز و خواسته مصرف کننده
- ۳- تدوین استراتژی و راهبرد زنجیره ارزش عسل (تولید - فرآوری - فروش - مصرف - صادرات)
- ۴- آینده‌نگری در خصوص مصرف عسل و تقاضا(داخلی و خارجی) به منظور تدوین راهبرد تولیدی
- ۵- کاهش قیمت تمام شده عسل با سیاستهای مناسب به خصوص توجه به افزایش بهره‌وری و حمایت سبز از زنجیره ارزش عسل و کاهش هزینه‌های فضای کسب و کار
- ۶- مطالبه‌گری بخش غیردولتی (انجمنها، اتحادیه، صندوق، تعاونی) مرتبط با عسل در خصوص جبران خسارت ناشی از سیاستگذارهای دولت و حاکمیت(کاهش مصرف عسل به دلیل کاهش درآمد و قدرت خرید متقاضی) بر بازیگران زنجیره ارزش

با تشکر از حوصله شما

